Иврит 93

Менаше бен Йосеф
из Илии

Бинат микра

Гродно, 1818

[illegible]

ספר

בינת מקרא

ע"ש הכתוב ויבינו במקרא:
ודרשו חז"ל במגילה אלו פסקי
הטעמים שחברתי אני הד"ל
באלפי מנשה במוהר"ר יוסף
זגלה"ה בן פורת מאילייא:

לא השגתי אצל המדפיסים רק
אותיות מרובעים וגדולים:
ואפשר הוא לטובת המעיין שירוץ
הקורא בו:

בדפוס של ה"ה המחוקק מהו' שמחה
זימל במהו' יחזקאל זצ"ל
מק"ק הוראדנא

בשנת תקע"ח לפ"ק

הודעה

אין אני המחבר נותן רשות לשום אדם הן במדינה זו הן במדינה אחרת להדפיס שום דבר מחבורי: ולא יועיל שום אמתלא. ואף שכבר יומכרו אלו: כי כשיצטרך שוב שנית להדפיסו: אשים עיני עליו בעצמי להוסיף ולחדש בו כפי הצורך: ולעשות לו איזה מהדורא. בכדי שלא יהיה חסר כלום: ויעוד טעמים הכמוסים עמדי ע"ז. כללא דמלתא לא יועיל שום הוראת היתר בעולם עד שאתירנו בעצמי: ודרך המחברים ליטול הסכמות ולהטיל איסור ע"ז. ואני לא חשיד שום בר ישראל בעיני: ושארית ישראל וגו": ובהודעת דעתי לבד סגי:

הקדמה

אמר הכותב · זה קרוב לשנתים ימים שיעדתי להביא על הדפוס ליקוטי חידושי · ובעונותי נתעכב ע"י כמה סיבות וגלגולים· והוכרחתי להיות מתון בדבר · בכדי שיצא הדבר יותר מתוקן לפי קט שכלי · וכעת ת"ל אני פנוי מכל טרדא : אך עסוק בענין סידור חיבורי : ומחמת שעל כרחו יתארך עוד איזה משך · עד שיהי' נעתק ומוגה מחברים המקשיבים לקולי · שלא יהי' בו יתור ונלעג לשון ולשנא דמשתמע לתרי אפי : אמרתי בתוך כך · ארפיס ענין קצר ונצרך מאוד לכל מתחיל לקרוא בספר תורת ה' · להרגיל עצמו בזה · והוא פתח עינים לכמה פירושי פסוקים עפ"י עומק פשוטם : וזה הוא ענין החיבור · לבאר ערכי וסידור פסקי הטעמים וחיבוריהן : כדאמרינן במגילה ובנדרים · ויבינו במקרא · אלו פסקי הטעמים : והנה אף שקשה עלי מאוד להעלות על ספר · ולדבר מטעותי

ויי ית

ומגנות בני אדם שנבראו בצלם · ושמתי לנגד עיני תמיד המשנה (נגעים פי״ט משנה ג׳) אמר ר׳ יהודא בן בתירא אלמד בו · א״ל אם לקים דברי חכמים הין · וגם מרגלא תמיד בפומי הפסוק (ירמי׳ ד׳ כ״ב) חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו : ואמרתי דקאי על מי שסותר תמיד דברי שכנגדו · ואינו יודע לבנות רק לסתור : וגדרתי בעדי שלא להזכיר בחיבורי מטעות מי שקדמני : רק לכתוב דרך שקלא וטריא קושי׳ ותירוץ : והבוחר יבחר : ואי״ה בחיבורי כשאדבר על ענין מדות ודעות לתועלת ההנהגה : אאריך בזה : איך להתנהג בתיקון איזה ענין : כשיצטרך הדבר לסתור דעת שכנגדו : איך להזהר שלא יהי׳ ח״ו קלקולו יתר על תיקונו : עכ״ז בזה הענין שהוא עיקר גדול נצרך מאוד · ונשכח זה כמה מהמות דמיון כוזב · שהוא כולל וגורם כמה טעותים ומכשולים בכל הענינים · אמרתי

הקדמה

עת לעשות וגו׳ • והתרתי לי קצת לכתוב הגרמא בניזקין לכמה טעותים ושומר נפשו ירחק מהם : הנה ידוע ופשוט בתחלת העיון: שפסקי הטעמים: כל עיקר הכוונה בהם • לתת סימנים להפסק הענינים וחיבוריהם : ומחמת שרבו הפרטים והחילוקים שבין ההפסקים בין רב למעט: כפי שאבאר לקמן : הוצרכו לכמה חלקי סימנים • ולא ישמשו שני מלכים בכתר אחד : רק כ״א הוא מדרגה זה למעלה מזה : ואם ימצאו שנים שוים בהפסקם : הוא מחמת שינוי התנועות במלה: שאם ישרבי תנועות במלה אחת צריך להפסיק קצת בניגון במלה ההוא באיזה תנועה שבו • בכדי שלא יובלע שום תנועה : וזה פשוט למי שירצה לפקוח עיניו קצת אף פתיחה כל דהוא : רק מחמת ההרגל בבני אדם: שכל אחד רוצה לעלות איזה מדריגה למעלה מערכו : ע״כ כ״א רואה להשתדל

ולהאמין

הקדמה

ולהאמין · שיש בכל דבר סוד נסתר: ויקטן בעיניו פשוטי הדברים · שאין בהם לפי דעתו שום חריפות · וכאשר שמעתי איזה מתעקשים כנגדי בזה: על שאני משתדל בענין נסתר גבוה כזה: לבקש דרך הפשוט: וידוע הגמ׳ (שבת ס״ג א׳) אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא לי׳ לכולי׳ הש״ס: ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וזה פתח להשתדל לפרש כל פסוק עפ״י עומק פשוטו: והדרשה תדרש: ושמעתי מפה קדוש הגאון החסיד נ״ע מ״הר״ר אלי׳ מווילנא זללה״ה: שהרבה להסביר טעותי הסוברים: שהדרש יפרש פשט הכתוב: והביא לדוגמא · מה שדרשו בגמרי על הפסוק · דאגה בלב איש ישחנה: חד אמר יסיחנה מדעתו · וח״א יסיחנה לאחרים · והנה אמרו על ימין שהוא שמאל: שהשין של ישחנה היא שין ימנית: רק הפירוש הפשוט הוא:

ישחנה

הקדמה

ישחנה שהדאגה תשוח את הלב מלשון השתחוי׳ : וסיפא דקרא מוכיח : ודבר טוב ישמחנה : שקאי ג״כ על הלב : שישמח את הלב . אלא שהוקשה לרז״ל . שהי׳ לו לכתוב תשחנה . שדאגה לשון נקבה כשמה . ואף שידוע לשון הראב״ע כל שאין בו רוח חיים זכרהו ונקבהו . עכ״ז הם דרשו על כל קוץ טעם לשבח . והוסיף עוד אומץ שאף במשנה יש פשט ודרש : והביא דוגמא לזה . והאיר עיני בזה לתרץ כמה משניות . כמו שיבא אי״ה בליקוטי חידושי . וכן בנידון דידן אף שידוע לכל שטעמי המקרא סודן נשגב מאוד . וסדר מדרגתן טנת״א רומזים לד׳ עולמות אבי״ע : וטעמים הוא נגד עולם אצילות . ושם ע״ב עכ״ז צריך להשתדל להבין פשוטי הדברים . הארכתי מה שיש בו די לעורר הלבבות לשום לב לפשוטי הדברים בכל הענינים : ותתעוררו רבים ותרבה הדעת . ויודע לכל שבכל מקום .

הקדמה

הפשט הוא יסוד והעיקר שעליו תסובנה
כל הדרשות והסודות : ואף בהם צריך
להתקרב הכל לדרך הפשט · והנה קצת
קדמני בזה המדקדק ר׳ זלמן הענא
בשערי זמרה הגדול והקטן שחיבר : אך
לא השלים כמה פרטים · מחמת שהקדים
שרבו מאוד חלקיהן ופארותיהן עד אין
חקר · והרבה לחלקן על מלכים ושרים
ופקידים ומשרתים · ובאיזה פסוקים ·
שנראה סותרים לכללו דרוש דרש בהם
איזה דרש · בכדי שיהי׳ מסכים להכלל ·
וידוע שהטעמים נוסדו על עומק
פשט המקרא · לא על שום דר״ש כלל
וכלל : וגם באיזה דברים אני מחולק עמו :
אשר אזכיר בקיצור איזו מהם · גם
מהטעמים שבספרי אמ״ת לא דיבר בהם
כלל : ע״כ אבאר בקיצור ובלשון קל שיובן
לכל שיהי׳ נכלל בזה כל פרטי׳ וחלקי׳ :
ולא אשים להם שמות · רק מפסיקים
ומחברים : שהוא קרא למחברים

משרתים

הקדמה

משרתים · עפ״י דרכו שקרא למפסיקים הקטנים שרים ופקידים : ועכ״ז אפריון נמטי׳ · במה שהתחיל בזה לפרש רובן ככולן בדרך האמת והנכון : במה שנלאו בזה מחברים שלפניו להבין מהם אף אפס קצהו : ומקום הניחו לו להתגדר בו ובזה אשים קנצי למילין : ואתחיל בע״ה בגוף החיבור :

בינת מקרא

ענין פסקי הטעמים · הוא להכניס בלב הקורא פירוש הדברים עפ״י הפסק וחבורי הענינים : כמה שהוא בטבע כל אדם ללשונותם · שמשתנה הענין לפי סדר הדברים וחיבורן · ומפני שא״א להראותן בכתב · ע״כ שמו אותות וסימנים ע״ז כסימני המוסיקא על הניגון · וידוע שבענין קצר מאוד · היינו ענין מב׳ תיבות לבד · אין לחטפם במהירות ·

שיובלע הענין • אבל בענין שיש בו קצת
אריכות צריך לחבר ב׳ תיבות • ולפעמים
אף יותר כפי צורך הענין • בכדי שיובן כל
הענין • ולא יהי׳ נשכח מחמת ההפסקים
שבין כל תיבה • ואביא לדוגמא׳ בעשרת
הדברות שלפי טעם העליון • שכל דבור
הוא פסוק בפ״ע • לבד אנכי ולא יהיה לך
שמפי הגבורה שמענום נכללו בפסוק
א׳ • עכ״פ לפי זה כל הדברות קטנות היינו
לא תרצח לא תנאף לא תגנוב כל אחד
מהם הוא פסוק בפ״ע • וא״א להבליעם
במהירות • ע״כ בכל א׳ מלת לא בטפחא •
שהוא מפסיק • אבל לפי טעם התחתון •
שנחלקו הפסוקים • כפי ערך הסידור בכל
המקרא • ואלו הד׳ דברות לא תרצח לא
תנאף לא תגנוב | לא תענה ברעך עד
שקר • כלם פסוק אחד • בכלם • תיבת לא
בטעם מחבר • לא תרצח לא במרכא
שהוא המחבר שלפני הטפחא׳ לא תנאף

לא

לא במונח· שהוא מחבר שלפני האתנח׳
לא תגנוב . לא ג״כ במונח שהוא מחבר
שלפני הז״ק · כמו שיבא לקמן · מפני שאם
היינו מפסיקים בין כל תיבה · לא הי׳ מובן
הענין בטוב · והי׳ כבד על השומע · ודרך
כלל · רוב ההרגל · ודרך המקרא · שג׳
תיבות לא יהיו מחוברים · רק יש טעם
מפסיק ביניהם · כגון בראשית ברא
אלהים · בראשית בטפחא · וברא אלקים
מחוברים · ואם שנים הראשונים
מחוברים כמו ויסגור בשר תחתנה · ע״כ
ויסגור בשר הוא מרכא טפחא · להפריד
ביניהם ובין תיבת תחתנה · וזה הוא רוב
דרך המקרא · רק בענין ארוך ·
שכשנפסיק בתיבות הראשונים · לא נוכל
לחברם עם סוף הענין · זה הוא נקרא
מהירות המבטא · ויוכרח לפעמים לחבר
ג׳ או ד׳ תיבות · ואף בעתים רחוקים ה׳
או ו׳ תיבות בלי הפסק ביניהם כלל · כדי
לשום לב לסוף הדברים ׃ ואביא לדוגמא ·

פכוי

פסוק ויתן להם יוסף לחם · שאם הי׳ זה ענין
בפ״ע הי׳ צריך לשום הפסק גדול בתיבת
יוסף · ומפסיק פחות ממנו בתיבת להם ·
מפני שבאלו הג׳ תיבות ויתן להם יוסף
ויתן להם מחוברים · ומי נתן להם יוסף.
ואח״כ צריך להפסיק יותר . ומה נתן להם
יוסף ומפרש לחם · אבל מפני שענין
הכתוב נמשך מאוד · ויתן להם יוסף לחם
בסוסים ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר
ובחמורים · ע״כ כל אלו הד׳ תיבות ויתן
להם יוסף לחם אין ביניהם שום מפסיק ·
בכדי לרוץ מהרה לסוף הדברים · זהו
שורש ענין חלקי ופרטי פסקי הטעמים
למיניהם · ועתה אבארם כסדר מדרגתם
זה למטה מזה · ואעמידם שורה תחת
שורה · ואשר יהיו בשורה אחת · הם שוים
בהפסיקם · רק משתנים לפי ענין ריבוי
התנועות · כמו שאבאר · ואח״ז אביא
דינים של כל א׳ מהם כסדר · ואח״ז אביא
עוד דינים וכללים פרטיים · ואח״ז אביא

דוגמות

בינת מקרא

דוגמות ומקראות לראי׳ על ערך ההפסק של כל א׳ נגד חבירו׃

וזה סידורן

סוף פסוק
אתנחתא
סגול שלשלת׃
זקפין היינו ז״ק ז״ג · קדמא ז״ק · או מונח ז״ק במלה אחת ·
טפחא
רביע
זרקא פשטא יתיב תביר׃
פזר
תלישא גדולה
קדמא ואזלא אזלא גרש גרשיים · או תרין גרישין׳ ובכללם נקראו כולם גרישין
קרני פרה
לגרמי׳ היינו פסק בין ב׳ תיבות כזה ׀

מחברים סימנם קדם תמים

קדמא

דרגא

דרגא
מרכא או מרכא כפולה
תלישא קטנה
מהפך:
ירח בן יומו
מונח

דיני מפסיקים כסידורם למעלה

ס"פ. מחבר שלפניו הוא מרכא. ומפסיק פחות ממנו שלפניו הוא טפחא:

אתנחתא. מחבר שלפניו הוא מונח ומפסיק פחות שלפניו הוא ג"כ טפחא:

סגול. מחבר שלפניו הוא מונח או בי מונחים: ומפסיק פחות שלפניו הוא זרקא וכשהוא במלה הראשונה מהפסוק שלא יוכל להיות לפניו שום מפסיק ישתנה לשלשלת:

זקפין. אם יש מונח לפניו. או בתיבה בפ"ע. או באותו תיבה. במקום ד ראוי להיות מתג. היינו בתנועה שלישית שלפני הנגינה: או קודם שוא נע

או חטף · אזי יהי׳ ז״ק · ואם לא יהי׳ לפניו מונח · אזי ישתנה לז״ג בתיבה בת ג׳ תנועות · ובתיבה בת ד׳ תנועות או ג׳ תנועות ושוא נע · יהי׳ קדמא ז״ק בתיבה אחת · ואם יש לפניו מפסיק פשטא · יהי׳ לעולם ז״ק אף שלא יהי׳ לפניו מונח:

טפחא · מחבר שלפניו הוא מרכא · ומפסיק פחות שלפניו הוא תביר:

רביע · מחבר שלפניו הוא מונח · ואם נצרך לב׳ מחברים · יהי׳ דרגא לפני המונח · ואם לשלשה יהי׳ עוד מונח לפני הדרגא · והמפסיק פחות שלפניו · הוא גרישין או לגרמי׳:

זרקא · מחבר שלפניו הוא מונח · ואם נצרך לב׳ מחברים · יהי׳ לפני המונח קדמא · ואם לג׳ · אז׳ יהי׳ לפני הקדמא ת״ק · ולד׳ יהי׳ לפני הת״ק · ג״כ מונח · ומפסיק פחות שלפניו הוא גרישין:

פשטא · מחבר שלפניו הוא מהפך · אם יש ביניהם תנועה או שוא נע או חטף ·

ואם

ואם אין בינהם שום מהנ״ל יהי׳ המחבר מרכא ׃ וכשהפשטא בתנועה ראשונה מהמלה ׃ גם אין לפניו משרת. ישתנה ליתיב ׃ ואם יצטרך הפשטא לב׳ מחברים יהי׳ לפני המהפך או המרכא קדמא ׃ ואם הוא בתנועה ראשונה מהמלה יהי׳ מונח ׃ ואם יצטרך ליותר מחברים ׃ אזי יהי׳ לפני המהפך או המרכא. קדמא דרוקא ולפני הקדמא ת״ק ׃ וכו׳ כמו בזרקא ׃ ומפסיק פחות שלפניו הוא גרישין ׃

תביר ׃ מחבר שלפניו הוא דרגא. וזה אם יהי׳ בינהם ב׳ תנועות ׃ או תנועה ושוא נע או חטף ׃ אבל פחות. ומכ״ש כשאין בינהם תנועה כלל יהי׳ המחבר מרכא ׃ ואם יצטרך לעוד מחברים ׃ דינו כמו בפשטא ׃ ומפסיק פחות ממנו. הוא ג״כ גרישין ׃

פזר ׃ מחבר שלפניו הוא מונח או כמה מונחים ׃

ת״ג ׃ מחבר שלפניו הוא מונח או ב׳

מונחים · ומפסיק פחות שלפניו הוא לגרמי׳:

גרישין · אם הוא מלעיל · היינו בתנועה שלפני האחרונה · בין שיש לפניו קדמא בין שאין לפניו קדמא · הוא נקרא גרש: ואם הוא מלרע · היינו בתנועה האחרונה · אזי אם יש לפניו קדמא · הוא נקרא אזלא · ואם לאו הוא תרין גרישין היינו גרשיים · ואם יש לפניו מלה שהנגינ׳ בה בתנועה הראשונה מהמלה והוא מחבר · הוא מונח ואחריו גרשיים · ואם יצטרך לפני הגרישין עוד מחברים . דינו כמו בפשטא ותביר:

קרני פרה · מחבר שלפניו הוא ירח בן יומו · ומפסי׳ פחות שלפניו · הוא לגרמי׳:
לגרמי׳ מחבר שלפניו הוא מרכא:

עוד דינים כסדר

ס״פ · אף שהוא יותר מפסיק מהאתנח ·

עכ״ז לפעמים · וביותר בסוף ענין · לפעמים האתנח יותר מפסי׳ מכמה סופי פסוקי׳ שלפניו : ולקמן אביא דוגמות לזה · ויתורצו בזה כמה פסוקי׳ :

אתנחתא : לא יבאו ב׳ בפסוק אחד :

סגול ושלשלת : לא יבאו ב׳ בפסוק אחד: גם לא יבאו אחר האתנח :

לכן לפעמים אף שהם מפסיקים יותר מהאתנח · לא ישנו בשביל זה מקומם ויהיו דווקא לפני האתנח · כמו שאביא לקמן דוגמא לזה:

לא יבאו לעולם אחר זקפין . ומה שנמצא בעשרת הדברות · לפי טעם העליון · שמלת אלקיך הוא בזקף . ואח״ז באותו פסוק ולא תעבדם הוא בסגול · הוא טעות דמוכח וממקומו מוכרע · דהאיך יהי׳ מלת אלקיך בזקף · ואחריו מבית עבדים רביע שהוא מפסיק פחות מזקף · ונראה לעין שתיבת עבדים הוא סוף ענין :

זקפין · אם יבאו ב׳ או ג׳ או יותר זה אח״ז · אזי

אזי ראשון מפסיק יותר
משל אחריו · וזה הוא כלל לכל ב׳ או ג׳
מפסיקים שוים זאח״ז :

רביע · לא יבאו ב׳ זאח״ז. רק הב׳ יהיה
פשטא . ואף שיהי׳ אחריו עוד פשטא·
או זרקא ואחריו עוד זרקא · או תביר
כנ״ל · והכלל כי לא יהיו שני זרקא או שני
פשטא · או ב׳ תביר · זאח״ז · כי אם שיש
לפניהם רביע · דאי לאו הכי למה לי שני
זרקא וכו׳ · יהי׳ הראשון רביע · שהוא
מפסיק יותר · ואם יצטרך לג׳ רביע · אזי
יישתנה האמצע לפשטא · והוא נחשב
לרביע · והוא מפסיק יותר מהרביע
שאחריו · כדין שני מפסיקים שוים זאח״ז :

פשטא · מקומו בסוף התיבה · בכדי
להבדיל בינו ובין הקדמא
שהוא משרת · וצורתם שוה׳ ואם יהי׳
המלה מלעיל · אזי ישימו שני פשטא
במלה . א׳ במקום הנגינה וא׳ בסוף לסימן
שהוא פשטא :

פזר ת״ג׳ גרישין. אף שסדרתים מלמעלה למטה׳ עכ״ז כיון שדרך הנחתם פזר מקודם ואחריו ת״ג ואחריו גרישין. ולא ישתנו מסידורם. ע״כ לפעמים הגרישין מפסיקים יותר מהפזר והת״ג שלפניהם:

דיני מחברים

מחברים כולם שוים בחיבורם. רק שכל א׳ יהי׳ לפני המפסי׳ שלו כפי שסדרתים לעיל לכל מפסיק מחבר שלו:

מחברים. ב׳ או ג׳ או יותר זאח״ז׳ אזי ראשון רהוט יותר למלה שלאחריו. רק מחמת סידורם מונח ת״ק קדמא. לפעמים ישתנו קצת׳ כמו שכתבתי בכמה מפסיקים שמחמת סידורם ישתנו בהפסקם:

מרכא כפולה. יבא במקום שהי׳ ראוי להיות תביר׳ אבל הוא

מלה

מלה זעירא בת תנועה אחת · ואין להפסי׳
בה · ע״כ ישתנה למרכא כפולה ·
והמרכא שלפניו היינו. אם היתה תביר
ואין בינ״הם ב״ תנועות · אבל כשנשתנה
למרכא כפולה אזי המרכא שלפניו ישתני
לדרגא :

מה שנמצא ת״ג וגרשיים במלה אחת ·
כגון זה ינחמנו (בראשית ה׳ כ״ט)
קרבו · (ויקרא י׳ ד׳) וכתיב בצידו ·
הקורא יטעים הגרש קודם הת״ג · לפ״ד
כל זה הוא טעות מעיקרו · רק שנסתפקו
באלו התיבות מה להעמיד שם · לפי
ששניהם שייכים בה לפי הכללים
שסדרתי לעיל · ע״כ העמידו שתיהם :
אבל הנראה לפי הפסקם · יהיי מלת זה
גרשיים · ובמלת קרבו שהוא קצת יותר
מפסיי ת״ג · אבל אין קפידא כלל בזה
וכיוצא בו · דוגמא לזה בפרשת תרומה ·
כל מקום שנאמר · אורך היריעה האחת
מלת אורך לגרמיי · ובויקהל מלת אורך
בגרש

בגרש · והם שקולים ממש שוה בשוה ·
ואף שכשנצרך לשניהם יהי׳ סידורם גרש
לפני הגרמי׳ · והגרש מפסיק יותר. אבל
בפ״ע שניהם נכונים · וכמעט אין לפשוט
כלל · ע״כ שמו פעם כך ופעם כך :

עתה אביא דוגמות לכל המפסיקי׳
והדינים שכתבתי כפי שיעדתי
אתנחתא א״צ לדוגמא · ומקומו כמעט
ניכר לכל בתחלת העיון ·
סגול׳ בפסוק שיש בו ג׳ חלקים · הראשון
מסתיים בסגול׳ והב׳ באתנח · כגון
בפסוק ויעש אלקים את הרקיע (בראשית
א׳ ז׳) האתנח מפסיק יותר . ובפסוק וירח
ה׳ את ריח הניחוח · (שם ח׳ כ״א) נראה
הסגול מפסיק יותר · ועכ״ז אין ראי׳ מחמת
שאין דרך להפסיק הפסק גדול בתחלת
הדבור רק באמצע הדיבור · וזה יהי׳
נראה לכל אחר עיון תמידי בתנ״ך ללמד

עצמו דרך הרגל הפסוקים והפסקם · לא כמו שנראה בדרך לשונינו לשון חול · וכן השלשלת שבתורה ויאמר · ויתמהמה · וימאן · וישחט · נראים מפסיקים יותר כהאתנח שאחריהם · והם ס״ה מתי מספר נמנו במסורת · ע״כ לא חששתי להביאם :

זקפין בפסוק ויבדל אלקים · ובפסוק ויקרא אלקים (שם א׳ ד׳ ה׳) נראה לכל בשניהם הזקף מפסיק יותר מהטפחא שלאחריו. ב׳ ז״ק זאח״ז (שם י״ד) יהי מאורות ברקיע השמים ז״ק · ולהבדיל ז״ג · נראה לכל. השמים יותר מפסיק ממלת להבדיל · ופסוק ישרצו המים (שם כ׳) ב׳ ז״ק זאח״ז הראשון מפסיק יותר : מורגל בפי כל לקרא ז״ק · היינו המונח יקראו זקף והב׳ נקודות יקראו קטן · ושניהם כאחד יקראו זקף קטן · אבל הוא טעות · שהב׳ נקודות בעצמם הם הז״ק · ומונח שלפניו הוא המחבר שלו · וכן יקראו המלמדי תנוקות קדמא ז״ק במלה אחת · פשטא קטן. וטעו

כי טעיות לקרא לקדמא׳ פשטא שהוא
מפסיק׳ ואיך יהי׳ מפסיק באמצע תיבה׳
וכן שמעתי לכמה קוראים שיאריכו
בנגינתם בקדמא לעשותו כמו פשטא
כמו בתיבת כמנחת הבקר וכנסכו. שעל
כמנחת הוא קדמא שהוא משרת ויעשו
אותו כמו פשטא להפרידו מתיבת
הבוקר׳ ונראה בתחלת העיון שכמנחת
הבוקר הם מחוברים ׳ וצריך ליזהר בזה
וכיוצא בו ׳ ואף שדבר זה הוא פשוט
וידוע למתחילים עכ״ז לא מנעתי מלכתוב
זה. לבקשת החברים׳ שאכתוב כל דבר
מבואר ׳ ויצאתי מדרכי בחבור קטן זה
והארכתי בכל פרטיו ׳ ועכ״ז א״א להעלות
על הכתב כל החלקים הקטנים ויבואר
לכל במעט עיון והרגל ׳ כי אף שכתבתי
הכל מבואר : עכ״ז העיקר הוא לעיין
ולהרגיל עצמו בפסוק עם טעמי׳ ואחר זה
יהי׳ נרשם במוח בקל כמו אותיות אלפא
ביתא :

טפחא · כשאין בפסוק ז״ק לפניו · אזי כל
המפסיקים שלפניו הם פחותים
ממנו · ורהוטים לטפחא שאחריהם · כמו
בפסוק ולא ילין מן הבשר אשר תזבח
בערב ביום הראשון לבוקר (דברים ט״ז
י״ד) שאין אחר האתנח שבאותו פסוק
זקף · וכלם רהוטים למלת הראשון · שמלת
לבוקר קאי על לא ילין · וכך שיעור
הכתוב · ולא ילין מן הבשר · ואיזה בשר
אשר תזבח בערב של יום הראשון · זה
הבשר לא ילין עד הבוקר · ועכ״ז צריך
להיות שם מפסיקים קטנים · שא״א
לחטפם · רק ישימו מפסיקים כפי סידורם
שסדרתי לעיל מדרגתן · וזה פשוט כי דיני
סדר הטעמים שלפני האתנחתא עד
האתנחתא · שוים לסדר שבין האתנחתא
לס״פ שאחריו · כי האתנחתא תחלוק את
הפסוק לב׳ חלוקות · וצריך לעיין בכל חלק
בפ״ע סדר הטעמים שבשם :

רביע · ע׳ פסוק וכל שיח השדה · טרם

יהיה בארץ: (בראשית ב׳ ה׳) בארץ
ז״ק׳ השדה רביע: ובארץ מפסיק יותר
גדול ממלת השדה: וכן פסוק וייצר (שם
ד׳) האדם רביע • האדמה מונח ז״ק
במלה אחת:

זרקא ויעש אלקים (שם א׳ ז׳) מפסיק
פחות מהסגול • ומחבר שלפניו
מונח:

פשטא • המאור הגדול לממשלת היום
וגו׳ (שם ט״ז) • פשטא• מפסיק
פחות מהז״ק שלאחריו: ומחבר שלפניו
הוא מהפך • אבל ויעבר אלקים רוח׳ לפי
שאין ביניהם תנועה. ע״כ אלקים מרכא:

יתיב • טרם יהי׳ בארץ שהבאתי לעיל •
טרם הוא יתיב לפי שהוא בתנועה
ראשונה מהמלה • אבל היתה תהו ובוהו
(שם א׳ ב׳) אף שמלת תהו הוא על
תנועה ראשונה׳ עכ״ז כיון שיש לפניו
מחבר הוא פשטא • והיתה הוא מרכא
לפי שאין ביניהם תנועה:

תביר

תביר · וירא אלקים את האור (שם ד׳)
אלקים תביר · מפסיק פחות
שלפני הטפח׳ ומחבר שלפניו הוא דרגא·
לפי שיש בינהם תנועה וחטף כמו
שכתבתי לעיל · אבל׳ ויבא אותה אליו
אל התיבה (שם ח׳ ט׳) ויבא מרכא לפי
שא׳ן בינהם אלא תנועה אחת :
פזר · ת״ג · אנא שא נא פשע אחיך
וחטאתם (שם ל׳ י״ז) אנא פזר · נא ת״ג ·
וחטאתם פשטא · וכן פסוק ואיש אשר
יקח וגו׳ · (ויקרא כ׳ י״ז) שם פזר ות״ג
וקדמא ואזל׳ · ואח״ז פשטא. והוא מפסיק
יותר מכולם · ודהוטים כולם להפשטא ·
וכן ואיש אשר יקח וגו׳ · ער ערותו חסד
הוא · וגרשיים לפני תביר · הן נזבח את
תועבת מצרים וגו׳ (שמות ח׳ כ״ב) :
נתרשלתי להביא עוד דוגמות לדברים
המצוים ובקל ימצאם המעיין ·
רק אביא דוגמא דבר שאינו מצוי כ״כ :

רביע

רביע · מחברים שלפניו ע׳ (במדבר ד׳ י״ג) אשר ישרתו עליו בהם · כפי שסדרתי אותם מונח דרגא מונח:

עוד מה שכתבתי אם נצרך לג׳ רביעים ישתנה האמצעי לפשטא · ע׳ (בראשית ט׳ י״ב) ויאמר אלקים זאת אות הברית אשר אני נותן · הברית פשטא בין ב׳ רביע · והוא מפסיק יותר מהרביע שאחריו:

מה שכתבתי שלפעמים האתנח יותר מפסיק מהסופי פסוקים שלפניו׳ ע׳ (שמות ל״א י״א) ואת קטורת הסמים לקודש׳ הוא גמר הסיפור מה יעשו. והוא מפסיק יותר מדי סופי פסוקים שלפניו: ובזה בארתי בבראשית וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל וגו׳. פירש״י מדרשו ראה הקב״ה שאין העולם כדי להשתמש בו וגנזו לצדיקים · ופשוטו שראה שאין נאה להשתמש האור עם החושך בערבובי׳ וכו׳ · ולפי מה שכתבתי אין צורך

לזה י כי וירא אלקים את האור כי טוב יהוא סיום ענין לה פסוק שלפניו. כמו בכל הימים וירא אלקים כי טוב · ויהי ערב ויהי בוקר יום שלישי · ויבדל הוא ענין בפ״ע · וכן מנחל בדרך ישתה · ע״כ ירים ראש · שמנחל בדרך ישתה · הוא סיום ענין של ידין בגוים וגו׳ · וע״כ שידין ירים ראש · ורבו כמו רבו הפסוקים שמתפרשים עפ״י זה בקל:

עתה אזכיר מה שעלה על זכרוני ב׳ דברים שאני מחולק עם בעל המחבר ספר שערי זמרה שהזכרתיו · את השלשלת הוריד ד׳ מדרגות למטה · וכתב עליו שכחו כח רביע · ולבד שנראה לעין שהוא נרא׳ מפסיק יותר מהאתנחתי שאחריו · עוד קשה א״כ כיון שהוא שוה לרביע · למה לי לשלשלת כלל · לכתוב רביע במקומו כמו (ויקרא ח׳ ט״ו) וישחט הוא רביע · (שם כ״ג) וישחט שלשלת · ומה נשתנה׳ והנכון כמו שכתבתי שהוא

במקום סגול

סגול ׳ רק מפני שהוא במלה ראשונה ׃
שלא יוכל להיות לפניו זרקא ׳ע״כ נשתנה
לשלשלת ׳ עוד האריך על ת״ק ׳ שהוא כמו
אמצעי בין מפסיק למחבר ׳ ואינו כן ׳ אלא
הוא מחבר כשאר המחברים ׳ ע׳
(בראשית מ״ז ל״ז) ויתן להם יוסף לחם ׳
שויתן יותר רהוט לתיבת להם ׳ משרהוט
להם למלת יוסף ׳ ולהם יותר רהוט למלת
יוסף ׳ משרהוט יוסף למלת לחם ׳ כמו
הכלל שכתבתי במשרתים זאח״ז ראשון
ראשון רהוט יותר ׳ וע׳ עוד (שמות ט״ז ח׳)
בתת ה׳ לכם בערב ׳ והרבה דומיהם ׃
זאת להוי ידוע שמחמת שכבר נשכח
זכרם ׳ ולא דיבר בהם איש ׳ע״כ עלו
בהם קמשונים ושבושים שצריך תיקון ׳
והרבה מצאתי כדברי ׳ כמו במלת דשא
(בראשי׳ א׳ י״א) כי׳ הרד״ק שמצא בספר
מוגה שצריך להיות רביע ולא זקף ׳ ואני
הגהתי כן מדעתי עפ״י הכלל שהוא מפסיק
פחות מן הזקף שאחריו בתיבת זרע ׃

ואלו

ואלו הי׳ ז״ק • הא קי״ל ב׳ מפסיקים שוים
זאח״ז • ראשון ראשון מפסיק יותר • ותו
שפשטא שלפניו הוא מפסיק יותר ממנו •
וכשהוא רביע יבא על נכון • שהפשטא
שעל הארץ הוא בינב׳ רביע׳ ודינו כרביע׳
ומפסיק יותר מרביע שאחריו • וכן בתנ״ך
עם לטיין שלקטו מכ״ד מיני דפוסים
מצאתי כמה פעמים שהביא כפי הגהתי:
ומגמ׳ מוכח ג״כ שאין לסמוך בבירור ע׳
הפסקי טעמים שלפנינו • חדא מה׳
מקראות שאין להם הכרע • שאת
משוקדים מחר ארור וקם. ולפי הטעמים
שלפנינו שאת בז״ק • בוודאי קאי אדלעיל
מיני׳ • גביעים שלפני משוקדים
באתנחתא • וכן כולם מתבארים עפ״י
הטעמים שלפנינו • ועוד בחגיגה (ו׳ ב׳)
בעי רב חסדא האי קרא וכו׳ • עד א״ד
אידי ואידי פרים • למאי נ״מ לפסוקי טעמי
וע׳ רש״י שם • ואצלנו עולות אתנחתא:
עכ״ז לא רציתי לשלות ידי להגיה כלום •

עד שיתעוררו רבים ויהיו ברבים עמדי • כי צריך רב הישוב לזה • כי יש כמה • שבתחלת העיון נראים זרים מאוד • ואח״ז מוצא׳ בו טעם לפרש הפסוק עפ״י עומק פשוטו • כמו שיבואו כמה בליקוטי חידושי:

טעמי ספרי אמת ר״ת איוב משלי תהלים:

טעמי ספרי אמת נשתנו • מחמת שהם ענינים קצרים על משקלי השירים • וע״כ באיוב בתחלת הספר ובסופו • כשמדבר בספור המעשה עמד טעמו כו ולא נמר • והנה אף שלא נודעו לי בשמותם כל המחברים • כי רבו מאוד • וגם עלו בהם קמשונים • עכ״ז כיון שנודעו לי עיקרי המפסיקים כולם וסידורם • כפי שנצרך לפירוש הפסוקים • וגם קצת מחברים • וזאת ידוע ג״כ שהמחברים כהם שוה״כמו שכתבתי בשאר הספרים • ואין בהם נ״מ לפירוש הפסוק כלל • רק ישתנו לצורך הנגינה • כפי חכמת

המוסיקא

המוסיקא והראשונים קראו בשמותם
לפסקי טעמים מוסיקא אלקית · ע״כ
אמרתי ויהי מה ארוצה ! לברר מה שעלה
בידי שיספיק לביאור הפסוק שזה הוא
עיקר כוונת הטעמים :

מפסיקים כסדרן זה למטה מזה

ס״פ ·

עולה ויורד · היינו מהפך על התיבה
בראשה · ומרכא תחת התיבה בסופה :

אתנחתא :

תרסא והוא גרש רביע במלה אחת :

נעימי הסמוכה לאסף · ר״ת אתנחתא ס״פ :

רביע :

זרקא מאוחר · והוא הזרקא שבסוף
התיבה · אבל שבאמצע התיב׳ הוא מחבר :

טפחא מוקדם · היינו הטפחא שבראש
התיבה · אבל שבאמצע התיבה הוא
מחבר :

פשטא שאחריו פסק כזה :

פזר · בין שאחריו פסק בין בלא פסק . וכן
שלשלת :

לגרמי׳ :
נעימה הסמוכה לאספ׳ שהעלה המדקדק רז״ה ׳ אף שרבו החולקים עליו בזה ׳ ואף גדולי עולם ׳ עכ״ז המעיין ׳ כשיעיין בהפסק המלות ׳ יראה תיכף שהוא מפסיק גדול ׳ כמו טפחא בשאר ספרים : והיינו כשאין לפני האס״ף התרסא והטפחא מוקד ׳ מחמת חשבון התנועות שצריך להיות ביניהם ׳ שא״א לי לבררם מפני רובי הטעיו׳ שבהם ׳ אזי יהי׳ הנעימה הסמוכה לאס״ף תחתם ׳ ויהי׳ מפסיק כמוהם ׳

דיניהם כסדר

ס״פ ׳ מחבר שלפניו הוא מרכא או מונח ׳ ומפסיק פחות שלפניו ׳ הוא תרסא ׳ או נעימה הסמוכה לה ׳

עולה ויורד ׳ מחבר שלפניו הוא ירח בן יומו ׳ ואז המפסיק פחות שלפניו יהי׳ ארקא מאוחר ׳ ואם אין לפניו המחבר יבי׳ ׳ אזי המפסיק פחות שלפניו הוא

רביע

רביע · ולפעמים יבאו שניהם זאח״ז ·
והראשון הוא מפסיק יותר משלאחריו ·
וכן כדרס · אם יש יב״י לפני העולה ויורד ·
אזי יהי׳ הראשון רביע · והב׳ זרקא
מאוחר · ואם אין לפניו היב״י יהי׳ הראשון
זרקא מאוחר · והב׳ רביע · בין כך ובין
כך הראשון הוא מפסיק יותר :

אתנחתא · מחבר שלפניו הוא מונח ·
ומפסיק פחות ממנו הוא טפחא מוקדם ·
או נעימה הסמוכה לה · ובפסוק שאין בו
אתנחתא · יהי׳ לפעמים ב׳ מפסיקים לפני
הס״פ · הראשון טפחא מוקדם · והב׳
תרסא · והתרסא מפסיק יותר :

דביע · מפסיק פחות ממנו הוא פשטא עם
פסק :

נעימה הסמוכה לאסף הוא מונח · אם יש
לפניו עוד מחבר · ואם אין לפני הנעימה
לא מחבר א׳ הוא מרכא ·

לעולם לא יבא עולה ויורד אחר האתנח ·
וע״כ לפרקים האתנח נראה יותר מפסיק :
ממנו :

לא יבאו ב׳ עולה ויורד וב׳ אתנחתות
בפסוק אחד:

בקשה מהמעיין להשתדל לגמור כל
חלקי׳ ופרטי׳. אחר העיון היטב בכל
הספרי אמ״ת · ויהי׳ נקראת על שמו:
מה שהדפיסו איזה מדפיסים · ספר תהלים
עם אתנחתות · כוונתם רצוי׳ אבל
מעשיהם אינם רצוים · כי בספרי אמ״ת ·
האתנחתא · אינו רק כמו זקף בשאר
הספרים · ובמקום האתנחתא שבשארי
הספרים · הוא העולה ויורד · ורשמתי
לדוגמא· במזמור שיר חנוכת הבית לדוד׳
שאומרים בכל יום לפני ברוך שאמר ·
פסוק י׳ האתנחתא במלת עפר׳ והעולה
ויורד במלת שחת: ופסוק י״ב ·האתנחתא
במלת שקי · והעולה ויורד בתיבת
למחולי · ע״כ לא ישים האומר תהלים
עינו על האתנחתות כלל:
לתועלת המעיין · אביא לדוגמא איזה
פסוקים

בינת מקרא

פסוקים המתפרשים לפי פסקי הטעמים · עפ״י עומק פשוטן · בכדי להלהיב המעיין הישר לזרז עצמו לזה להיות בקיבהם ובשמותיהם :

תהילים פ״ד ד׳ · גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרוחי׳ את מזבחותיך וגו׳ · ופירש״י והרד״ק׳ שמקונן ע״ז שבהרבנו קננו צפורים על המזבח · ע״ד על הר ציון ששמם · שועלים הלכו בו׳ והוא דרך דרש · גם על אפרוחים הוא עולה ויורד · ע״כ נתעוררתי לכוין לפירוש הפשוט של הראב״ע . והוא שקאי אדלעיל מ״ני׳ נכספה וגם כלתה נפשי וגו׳ · והתחיל לקונן · גם צפור מצאה בית · פי׳ יש לה בית ׳ ודרור קן לה · אשר שתה אפרוחיה לשם · ואנו נדודים · ע״כ נכספתי את מזבחותיך וגו׳ ·

ישעי׳ ו׳ א׳ · ואראה את ה׳ יושב על כסא רם ונשא · פי׳ הראב״ע רם ונשא שב אל הכסא · ולפי דבריו הי׳ צריך להיות סידור הטעמים · ואראה

ואראה פשטא · את ה׳ ז״ק· שהוא מפסיק גדול· יושב ז״ק · בכדי שיהי׳ מפסיק יותר מהטפחא שתחת הכסא· אבל השתא שהי׳ תחתיו תביר · ויושב תחתיו מרכא משרת · ואין ז״ה לפני הטפחא וכולם רהוטים אל הטפחא· מוכח שרם ונשא קאי על ה׳ · וכן נראה בלא״ה פשטי׳ דקרא:

בתהלים סוף הללא ·מצראה· ברוך הבא בשם ה׳ · מורגל לפרש שמברכין למי שבא בשם ה׳ ·היינו שמביא קרבנות· וכן נראה מפירש״י · ומבואר בלשון לע״ז הנדפס שהוא תמיד לפי פירש״י כידוע· ולפ״ז הי׳ צריך להיות תיבת ברוך יותר מפסיק מתיבת הבא · אבל השתא שתיבת ברוך הוא במחבר רהוט לתיבת הבא ·כך פירושו שמברך את הבא. ובמ״ה מב״כו בשם ה׳ · וכן פשטי׳ דקרא כדכתיב ברכנו אתכם בשם ה׳ : אסיים בברכה בשם ה׳ שיאיר עינינו בתורתו

בינת מקרא

לתכלית עבודתו ורצונו ית״ש • לטוב לנו
כל הימים :

אחלה פני המעיינים • שישימו עינם ולבם
לדבר קל ונצרך כזה • והנה טמון
באהלי כמה חיבורים שאקוה שיהיו
ערבים על אוזן שומעת • וביותר במדות
ודעות והנהגות • אני מחבר כסדר בלשון
שו״ת . ליתן פשר דבר ולילך במצוע
המדות • ומתחיל כסדר בדברים קלים • עד
שאגיע לבאר כמה דברים נצרכים •
וביותר בדרכי הלימוד עפ״י פשוטו . ואח״ז
אביא לדוגמא כמה ליקוטי חידושי •
שמתורי׳ כמה חומרות בדרך פשוט וקל •
גם מעניני חכמה • בטבע ולימודיו׳ • חדשים
ועמוקים הנמצאים בתרמילי . ודפסתי
מועט לדוגמא . ואם ח״ו לא אראה
תועלת מזה • ידא אנכי שיתרשלו ידי •
ולא ארפים רק ההכרחי כפי שיעדתי •
אך בה׳ אשען • שיעורר לבות
בני

בינת מקרא

בני אדם . לבקש ולחפש חכמה ככסף
וכמטמונים · ויגעת ומצאת תאמין
והי לא ימנע טוב
להולכים בתמים

תושלבע

Дозволено цензурою Декабря
25го дня 1837го года [illegible]
Еврейским [illegible]

[illegible]

Евр. [illegible]

[illegible]

זה בינת מקרא שייך להה"ה הרבני [illegible]
[illegible]